

บทคัดย่อ

ปัญหานี้สินของข้าราชการครู ถือเป็นอุปสรรคสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้ประสิทธิภาพการทำงาน และความศรัทธาในอาชีพครูลดลงอย่างมาก และเป็นอุปสรรคต่อการปฏิรูปการศึกษาของชาติในปัจจุบัน เพื่อการแก้ไขหรือบรรเทาปัญหานี้สินของข้าราชการครู สำนักงานกองทุนและสวัสดิการทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู กระทรวงศึกษาธิการ จึงมอบหมายให้สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ทำการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ 6 ข้อ คือ 1) เพื่อประมาณมูลค่าหนี้ จำแนกตามแหล่งหนี้และกลุ่มของครูที่เป็นหนี้ เช่น ระดับเงินเดือน และช่วงอายุ เป็นต้น 2) เพื่อศึกษาวิจัยหาสาเหตุต่อการเป็นหนี้ของครู 3) เพื่อศึกษาอัตราการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของมูลค่าหนี้ของครูแต่ละกลุ่ม 4) เพื่อศึกษาระดับหนี้ของครูที่จะพึงมีอยู่ในระยะยาว 5) เพื่อศึกษาแนวทางและมาตรการที่สามารถนำมาใช้ในการบรรเทาปัญหานี้สินของครู และ 6) เพื่อนำเสนอและเสนอแนะมาตรการในการป้องกันการเพิ่มหรือก่อหนี้สินของครูในระยะยาว

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ ข้าราชการครูในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการที่มีหนี้สินที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ โดยเลือกสุ่มข้าราชการครูเพื่อมาเป็นตัวอย่างทั้งสิ้น 800 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบ 2 ชั้น (Two-stage Sampling) แล้วให้แบบสอบถามสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ข้าราชการครูที่มีหนี้สินในปี 2544 ทั่วประเทศถือครองหนี้อยู่ประมาณ 200,000 ล้านบาท ซึ่งโดยเฉลี่ยข้าราชการครูแต่ละคนจะมีหนี้คนละประมาณ 500,000 บาท โดยที่ข้าราชการครูที่มีระดับเงินเดือน 15,000 - 20,000 บาท และอายุระหว่าง 41 - 50 ปี จะถือครองหนี้สูงสุด สำหรับแหล่งเงินกู้ยืม สหกรณ์ออมทรัพย์ครูเป็นแหล่งเงินกู้ที่ข้าราชการครูนิยมสูงสุด รองลงมาได้แก่ ธนาคารอาคารสงเคราะห์ และข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สปช.) เป็นข้าราชการครูที่มีหนี้สูงสุด รองลงมาได้แก่ ข้าราชการครูจากกรมสามัญศึกษา สาเหตุสำคัญที่ทำให้ข้าราชการครูเป็นหนี้มี 3 ประการ คือ (1) เพื่อจัดหาที่อยู่อาศัย (2) เพื่อใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และ (3) เพื่อใช้จ่ายในการศึกษานูตร

โดยภาพรวมแล้วตั้งแต่ปี 2542 ถึงปี 2544 มูลค่าหนี้ของข้าราชการครูทุกสังกัดเพิ่มขึ้นเกือบเท่าตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการครูจาก สปช. แต่ข้าราชการครูจากกรมอาชีวศึกษา และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล มีมูลค่าหนี้ลดลง สำหรับระดับหนี้ที่ข้าราชการครูพึงมีในระยะยาว ได้ประมวลกับภาวะการเป็นหนี้โดยเฉลี่ยต่อคน การเป็นหนี้ที่ไม่กระทบประสิทธิภาพการทำงาน และหนี้สูงสุดที่ข้าราชการครูต้องการถือครอง พอสรุปได้ว่า ในระยะยาวข้าราชการครูจะมีหนี้อยู่ประมาณคนละ 30 - 40 เท่าของเงินเดือน หรือสามารถประมาณเป็นตัวเลขได้ประมาณคนละ 500,000 บาท

สำหรับแนวทางหรือมาตรการในการบรรเทาปัญหาหนี้สินของครู นอกจากตัวครูเองจะต้องแก้ปัญหาที่ตัวครูเอง โดยการควบคุมรายจ่ายของตนเองแล้ว รัฐอาจต้องให้ความช่วยเหลืออีกทางหนึ่งด้วย โดยการหาแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำและผ่อนระยะยาว การเพิ่มเงินเดือนและสวัสดิการต่าง ๆ ให้ เป็นต้น ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาหนี้สินครูแบบเบ็ดเสร็จคงทำได้ยาก ในระยะยาวรัฐอาจช่วยแก้ไขได้ โดยการจำกัดจำนวนครู และเร่งควบคุมคุณภาพของครู และส่งเสริมให้บุคคลที่มีคุณภาพสูงเข้ามาประกอบอาชีพนี้ พร้อมเพิ่มค่าตอบแทนให้มากเป็นเท่าตัว เพื่อการแข่งขันกันในเชิงคุณภาพต่อไป